

Starý František Mánes byl příčinlivý člověk, ale věděl, jak je život těžký; proto bránil svým synům, Antonínu i Václavovi, aby šli za svým mimořádným kreslířským nadáním. A tak se až po jeho smrti podařilo Antonínovi vstoupit na akademii a krátce poté ho následoval o deset let mladší Václav. Antonínovi bylo málo přes dvacet a starost o rodinu ležela na jeho bedrech; bylo tedy ke studiu třeba mnoho obětavosti. Ale Antonín prokázal tolik dobrých vlastností, že si brzy získal přízeň starších malířů.

Když mu bylo třicet, oženil se s Magdalénou, dcerou truhláře Schwiednera, a přivedl si ji do nového bytu v Haštalské čtvrti. Vlastně je sem přivedla malá Gabriela, která přišla na svět tři měsíce po svatbě; to bylo asi příčinou, proč Schwiednerovi tento sňatek nevíkali. Ale Mánes byl dobrým manželem, a příbytek, v němž žil s jeho rodinou také Václav a sestra Anna, se stal hnízdem skromné radosti. Po Gabriele se narodila Amálie. Když nesl Bergler jako kmotr ke křtu prvního Mánesova syna Josefa – narozeného 12. května 1820 –, braly už obě nadané dcerky otci tužku z ruky a pokoušely se ho napodobit. Ale pětiletá Gabriela si sotva bratříčka pohýčkala – a její krásná očka zhasla. O něco později pochovali Mánesovi prvního Quida; až šest let nato se narodil nový Quido, jenž se stal miláčkem všech. To už jedenáctiletá Amálie jezdila s otcem na léto do zámků, kde sama učila kreslit menší děti. S myšlenkou na akademii se musela však rozloučit; ani Antonín se nedovedl smířit s představou, že by mladá dívka měla kreslit postavy, akty, biblické výjevy. Amálie vzdorovala jen krátce; věnovala se pak krajinám, květinám a zátiším. Od ní převzal tužky a štětce Josef a po něm Quido, oba od dětství nadaní, jako by bylo souzeno, že z tohoto rodu musí vzejít velký malíř.

Rodina osaměla, když se Anna provdala do Nymburka a Václav, díky šlechtickým mecenášům, se dostal na tři roky do Říma. Po jeho návratu bylo Josefovi dvanáct let a chlapecky zahořel pro všechno, co strýc z Itálie přivezl; v jeho obrazech byl dech země zaslíbené umění. Josef kráčival v duchu krajinami, jejichž kresby

mu strýc ukazoval, a rozechvíval se nadšením jeho hlasu, když vykřikoval: „Řím! Capri! Florencie!“

Ale pravým Josefovým učitelem se brzy stal otec; jeho zánícení přitahovalo všechny děti. Stejně jako Amálii i Josefa brával s sebou na malířské výlety do pražského okolí a k delšímu pobytu na šlechtická sídla, kde učil; chlapec býval tichým svědkem jeho hledání, setkání s motivy, jeho hovorů s krajinami.

Když bylo Josefovi patnáct, stal se strýc prozatímním ředitelem akademie a otec profesorem krajinářské školy; tehdy Josef vstoupil na akademii. Za otcova vedení vyspěl a od nového ředitele, nábožného Františka Tkadlíka, se učil snaze o ušlechtilost kresby. Místo prázdného napodobování, které dosud na akademii vládlo, žádal Tkadlík – pro vznešenost a odpovědnost umělcova poslání – zvýšenou svědomitost a vroucnost. Proto Josef rád spěchával z Nových alejí, kde byla krajinářská škola, do Klementina k Tkadlíkovi.

Šla léta ctížádostivých nadějí i prvních úspěchů. V sedmnácti dostal Josef stříbrnou medaili za mužský akt, pak přišla zlatá za kompozici. První výstava. První prodaný obraz. Ani otec, ani strýc, oba úzkostlivě čestní, mu cestu nijak neusnadňovali.

V lednu 1840 Tkadlík zemřel. Josef cítil hluboké pohnutí, když stanul u lože mrtvého učitele a s úctou si kreslil jeho nehybnou tvář. Když v dílně portrétisty Machka přenášel svou kresbu na kámen, vládlo ještě všude smuteční ticho. Václav Mánes byl opět pověřen prozatímní správou akademie a doufal, že jí tentokrát stane v čele. Nikdo netušil, že se o ředitelství rozpoutá bitva, která vnese do umělecké Prahy tolik neklidu a změny také od základů skromný život rodiny Mánesovy, zasvěcený umění.